

РОДИНА КУКІВ

Мати Парасковія Кук (дівооче прізвище Постолук) народилася 15 лютого 1888 р. в с. Красне Золочівського повіту на Львівщині в багатодітній (11 дітей) селянській родині. Батько Степан Кук народився у 1879р.

У родині Степана й Парасковії було восьмеро дітей. Двоє з них померли в ранньому віці. Залишилось шестеро: найстарший – Василь (1913-2008) – майбутній Головний командир УПА, Ілярій (1915-1938), Ева (1917-1946), Ілько (1919-1939), Филимон (1920) та Іван (1924-1984).

Батьки були дуже працьовитими, до цього привчали і своїх дітей. Батько був, як кажуть в народі, “майстром на всі руки”: працював на залізниці робітником і диспетчером, потім на складі. Знав шевство, кравецтво, бляхарство, столярство, вивчив німецьку мову. Часто говорив своїм дітям: ***“Що можуть робити другі, можете й ви, треба лише захотіти”***. Батьки з дітьми працювали на своєму господарстві, обробляли поле, збудували нову хату, хлів, розвели садок та пасіку.

Родина Куків була побожна, зберігала всі релігійні традиції, в неділі та свята всі ходили до церкви, а ранком та ввечері усі діти клякали на коліна та молилися.

Батько дуже цінив знання, тому дітей посилав на науку у різні школи, говорячи їм: ***“Усе, що здобудеш навчанням, маєш в голові і воно завжди твоє і завжди з тобою: того ні злодій не вкраде, ні вогонь не знищить!”***.

Найстарший син Василь закінчив Золочівську гімназію і у 1932р. поступив на правничі (юридичні) студії до Люблінського університету. Ілярій навчався у Золочівській гімназії. Ева вчилася у Професійній школі у Львові, Филимон – у Малій Семінарії у Львові, а Іван – у Львівській торговельній гімназії.

Але 20-30-і роки на Західній Україні – це, насамперед, безперервна боротьба з поляками, які всякими способами старалися знищити українців як націю. Національно свідомих українців польська влада переслідувала, арештовувала, засуджувала на довгорічні ув’язнення і до страти.

А діти свідомих батьків Куків не могли стояти осторонь: усі вони в різний час стали членами УВО та ОУН і приймали активну участь у визвольній боротьбі.

Найстарший Василь вже у 1932р. відбув трьохмісячний арешт у польській тюрмі за розповсюдження революційних листівок. У 1933р. вже разом з братом Ілярієм відбули два роки тюрми в Золочівському замку, а у 1937р. заарештовано Ілярія (за напад на польських поміщиків), а Василь перейшов у підпілля і з того часу жив нелегально аж до 1954 року (до 23 травня 1954р.).

Найтрагічніші та найболючіші дні прийшлося родині Куків пережити і зокрема їхній матері Парасковії, коли польський суд засудив її найулюбленішу дитину, Ілярця, до страти через повішання.

Найкраще про цю трагічну подію описав адвокат Ілярія Кука Степан Шухевич у нарисі “Українська Скорбна Мати”. Треба сказати, що Степан Шухевич – походив з відомого роду у Галичині, з цієї родини походив і Головний Командир УПА Роман Шухевич, а доктор Степан Шухевич був командиром куреня Українських Січових Стрільців (УСС), отаманом в Українській Галицькій Армії (УГА), а в час польської окупації був великим оборонцем українських політичних в’язнів і боронив не лише їхнє життя, але й ідею, за яку вони боролися, мучились і вмирили.

Доктор Шухевич писав: “Я приходив в камеру до Ілярія, щоб його розважити. Він завжди з тією самою доброю усмішкою вітав і прощав мене.: “Пане, я на все

приготований!”. І далі: “Як оборонець, я мусів бути при виконанні смертного присуду. Чекали там на мене дійсно жахливі переживання – розмова з батьками...”

“І ось прийшла ця перша зустріч – розмова з матір’ю засудженого. Я був приготований, що ця селянка стане гірко ридати, відходити від пам’яті, бо так звичайно бувало. Та вона була спокійна, з таким самим усміхом на лиці, як і син, не плакала, не ридала. “Що ж діяти! Така вже Божа воля!” – сказала твердо, здавивши біль”.

“Ви певно дивуєтесь, що я така спокійна?” – сказала притишено.

“Але не знаєте, що діється у мене ось тут, у серці...”

Хвилину ми мовчали. Опісля я сказав їй, щоб при синові не плакала, ані не спричинила плачу у сина, бо він ні в якому разі не сміє заломитися.

“Вони” у мене сльози не побачать!” – сказала твердо. **“Вони”** мали би тішитися тим, що завдають нам великий біль, що роблять мені таку страшну кривду? Ні! Їм того не діждатися.

Тільки боюся за мого старого (це про батька). Ми йому ще нічого не сказали. Він напевно не видержав би. Такий м’який, як віск. Скажемо йому тоді, як вже буде по всьому. Тому його навіть сюди не брали.”

Вечором нещасна мати знову прийшла до мене. Дальше усміхнена, якби нічого й не сталося. “Я була у мого Гілярця!” – почала вона. “Він спокійний! Навіть сміявся, коли говорив зі мною. Я йому сказала: “Гілярцю, щоби ти, дитинонько моя, випадково не заломився й не зробив нам стиду. Ти не гинеш за що-небудь. Ти не зробив цього для себе, а для справи, для нас усіх. Тримайся, дитинонько, будь спокійний, закуси зуби й видержи до останньої хвилини”. І він обіцяв, а він уміє додержати слово. Я свою дитину знаю”.

“Щось неймовірне. Навіть Богоматір плакала, коли тратила Свого Сина, а довгі віки опісля артисти і малярі напружували свою уяву, щоб відтворити цей біль і ці сльози... А тут – українська селянка, нещасна мати. І її давить не менший біль і вона в такій же скорботній хвилині не заплакала, не заридала, вона ще й сина піддержувала, щоб гордо тримався й не зломився”.

І син був гідний матері. В останній хвилині додержав їй слова. З усмішкою на лиці, з роз’ясненими очима пішов на смерть.

Вранці мати Парасковія Кук з двома меншими дітьми пішла за зеленою каретою, оточеною кінною поліцією, в якій везли її мертвого сина з тюрми на Янівське кладовище.”

А гак на стелі, на якому поляки повісили 23-річного Ілярія Кука, так і торчав аж до спалення “Бригідок” у 1941 році.

Через рік, у вересні 1939 року, від рук польської жандармерії загинув ще один син Куків, майбутній спадкоємець господарства, – 20-річний член ОУН Ілько, який перебував у підпіллі і був розстріляний.

А ще через рік, у 1940 році, двох найменших синів Куків – Филимона (19 років) та Івася (15 років) за приналежність до ОУН арештувало більшовицьке НКВД і засудило до 8-ми річного ув’язнення, а потім вивезено до тюремних таборів у глибинку Росії.

1944-й рік. Другий прихід більшовиків на Західну Україну. Знову масові арешти, вбивства, вивози в Сибір. У підпіллі загинув чоловік Еви, а невдовзі від хвороби серця померла й сама Ева (1946р.) – єдина донька Куків.

І так, у 1940-х роках, з колись великої родини Куків, залишились лише тато й мама, самотні, без дітей і без надії їх ще колись побачити. Мати Парасковія від горя закам'яніла, батько Степан ледве ходив по землі.

Советська влада не давала їм спокою, тому вони переховувались на городах, у кукурудзі та бур'янах, у сусідів. Потім втікали совети, прийшли німці, і знову совети.

Аж у 1945 році, після закінчення війни, повернувся з радянської армії син Іван, якого з тюрми у 1943 році взяли в армію. Дійшов аж до Берліна. Жив він у селі з дружиною та трьома дітьми і працював у місцевій кооперації. Нарешті мати Парасковія Кук дочекалась хоч однієї дитини біля себе, бо ще й у 1943р. втратила рідного брата Аксентія, якого разом з сином Ярославом замордувала польська банда.

Мовчав і найстарший син Василь, який вже вісім років перебував у підпіллі. Його дружина Уляна Крюченко (1920-1972), родом з Дніпропетровщини, відчула переслідування з боку органів НКВД і попросила Івана Кука взяти на виховання маленького сина Юрія. Але й тут недремне око енкаведистів вистежило, що малий Юрко не є Іванова дитина.

Арешт не забарився. Заарештували Івана, матір Парасковію, батька Степана, а Василевого трьохрічного сина Юрія відправили до дитячого будинку у м.Бердичеві, згодом у Мелітополі і тримали там під прізвищем Юрій Чеботарьов, росіянин.

Під час арешту Парасковії виповнилося 61 рік, Степанові Куку – 71 рік, а їх синові Іванові – 25 років.

Слідство було довге і жорстоке, їх били, тортурували, морили голодом, кидали до карцеру – їх цікавив Василь Кук, але рідні дійсно нічого не знали про нього. Після довгих мордувань їх відіслали в табори Тайшету Іркутської області, де Парасковія Кук познайомилася із засланою туди мамою Уляни, дружини Василя. Вся родина Уляни Крюченко теж була арештована.

Відпрацювавши у таборах сім років, батьки Куки повернулися у своє село і з трудом приютилися в одній поливині своєї хати, бо там були поселені інші люди.

Переживаючи трагедію своєї родини й руїну свого господарства, Степан Кук через два роки після звільнення помер, тобто у 1959р. на 81 році життя.

Мати Парасковія хворіла, але мужньо переносила своє горе з вірою, що на все є Божа Воля, завжди молилась і на Бога тільки надіялась. Померла 26 липня 1975 р., на 88 році життя.

Востаннє попрощатись з Парасковією – Українською Скорбною Матір'ю - прийшло все село. І прощались з нею піснею “Страдальна Мати”.

Матеріал підготувала
Іванна Корнецька
Львівська Ліга Українських Жінок